БАЦЬКАЎШЧЫНА

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA" („VATERLAND")

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna" („Das Vaterland"),

(13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck. „LOGOS", Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14

Цана: Нямеччына: на год. — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; **ЗША і Канада:** на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 м. **Ангельшчына й Аўстралія:** 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. **Бэльгія:** 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. **Францыя:** 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. **Аргентына:** 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. **Перасылка лётніцкай поштай каштуе падвойна. Падвойныя нумары каштуюць падвойна. Паадзіночныя нумары газэты разам з «Каласкамі» ўважаюцца за падвойныя.**

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna",
Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE" | DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "THE FATHERLAND"

№ 22 (506) — Нядзеля, 5 чэрвеня 1960 — ГОД ВЫДАНЬНЯ 14

Пад знакам сканцэнтраванае атакі супраць ЗША

Некалькі апошніх тыдняў, якія нас дзеляць ад сарваньня Парыскай канфэрэнцыі на найвышэйшай узроўні, паказалі, што новы курс савецкай замежнай палітыкі, запачаткаваны Хрушчовам у Парыжы й папярэджаны ягонымі прамовамі ў Баку ў канцы красавіка й на сэсіі Вярхоўнага Савету СССР 5-га траўня, будзе й надалей завойстравацца. Такім чынам ня быў гэта толькі спантанічны выбух гневу Хрушчова з прычыны выпадку з амэрыканскім разьведвальным самалётам, але акцыя прадуманая, загадзя падгатаваная й пасьлядоўна праводжаная. Інцыдэнт з амэрыканскім самалётам паслужыў толькі выгадным прэцэдэнсам, але калі-б гэтага інцыдэнту й ня было, дык Хрушчоў бясспрэчна меў-бы ў запасе іншыя аргумэнты, якімі абаснаваў-бы зрыў канфэрэнцыі.

Спасярод цэлага раду савецкіх палітычных ходаў і выказваньняў, якія беспасярэдня зьвязаныя з правалам Парыскай канфэрэнцыі й вызначаюць аснаўныя лініі савецкай замежнай палітыкі на бліжэйшую будучыню, два зь іх заслугоўваюць на асаблівую ўвагу. Гэта апошняя прамова Хрушчова, сказаная 28-га траўня ў Крамлі перад дэлегацыямі прафсаюзаў і ў прысутнасьці амаль усяго дыпляматычнага корпусу замежных краінаў, і загад міністра абароны СССР маршала Маліноўскага, выдадзены 29-га траўня галоўнакамандуючаму ракетных адзінак савецкае арміі.

Хрушчоў у сваей прамове цьвёрда падчыркнуў, што з прэзыдэнтам Айзэнгаўэрам і наагул зь цяперашнім амэрыканскім урадам ён не жадае й ня будзе весьці ніякіх гутарак і што наступнае спатканьне на найвышэйшай узроўні, якое можа адбыцца за 6 або 8 месяцаў пасьля выбараў новага прэзыдэнта Амэрыкі, Саветы будуць узалежніваць ад амэрыканскіх перапросінаў за нарушэньне амэрыканскім самалётам савецкае тэрыторыі. Значыцца Саветы й на будучыню пакідаюць у поўнай сіле свой ультыматум, з прычыны якога сарвалася Парыская канфэрэнцыя.

Новым у гэтай прамове было й тое, што, паводля Хрушчова, канфэрэнцыя чатырох вялікадзяржаваў ня можа прывесьці да разьвязаньня сьветавых праблемаў і што, дзеля гэтага, камуністычны Кітай, як і іншыя вялікія дзяржавы Азіі, як Індыя й Інданэзія, павінны таксама быць дапушчаныя да ўдзелу ў гэтай канфэрэнцыі. Хрушчоў заявіў дaслоўна: «Кітай іграе важную ролю ў разьвязаньні міжнародных праблемаў: заходнія вялікія дзяржавы павінны безадкладна ўнармаваць свае дачыненьні зь Кітайскай Народнай Рэспублікай». Такім чынам канкрэтна пацьвярджаюцца заходнія прыпушчэньні, што адной з прычынаў завайстрэньня курсу савецкай замежнай палітыкі быў націск чырвонага Кітаю, які зьяўляецца станоўча супраць палітыкі суіснаваньня з Захадам.

Гэтым разам у спакойным тоне, але войстрымі словамі Хрушчоў сьцьвердзіў, што 1) Задзіночаныя Штаты з прычыны інцыдэнту з разьведвальным самалётам нясуць усю адказнасьць за зрыў Парыскай канфэрэнцыі; 2) кажны чужы самалёт, які ў будучыні без дазволу паявіцца над тэрыторыяй Савецкага Саюзу або якой-небудзь краіны «народнае дэмакратыі», будзе састрэлены; 3) аэрадромы, зь якіх такія самалёты будуць падыймацца, будуць зьнішчаныя; 4) Савецкі Саюз жадае прадаўжэньня перамоваў аб раззбраеньні, але ў ніякім выпадку ня згодзіцца на праект Айзэнгаўэра «адкрытага неба».

Загад міністра абароны Маліноўскага ёсьць афіцыйным прывядзеньнем у гатоўнасьць выкананьня пагрозаў Хрушчова. У гэтым загадзе гаворыцца, што ў выпадку будучага нарушэньня паветранага прастору Савецкага Саюзу або іншай дзяржавы ўсходняга блёку савецкія збройныя сілы павінны заатакаваць тую амэрыканскую ваенную базу на чужой тэрыторыі, зь якой такі самалёт падымасцца.

Незалежна ад далейшых мэтаў новага курсу савецкай замежнай палітыкі ў дачыненьні да Захаду, на сяньняшні мамэнт выразна ставіць яна перад сабой дзьве канкрэтныя мэты: 1. запалохаць дзяржавы заходняга блёку й змусіць іх адмовіцца ад амэрыканскіх ваенных базаў на іхных тэрыторыях або, прынамся, стварыць значныя абмежаваньні для гэтых базаў; 2. шляхам сканцэнтраваньня ўсіх атакаў супраць Задзіночаных Штатаў Амэрыкі здэзарыентаваць публічную апінію ў самой Амэрыцы з аднаго боку і ўвагнаць клін між Амэрыкай і ейнымі саюзьнікамі — з другога.

Не падлягае сумлеву, што ў справе ваенных базаў Амэрыка папала апошнім часам у клапатлівае палажэньне, тым ня меней, няма ніякае небясьпекі, што ейныя саюзьнікі паддадуцца савецкай прэсіі. Канфэрэнцыя міністраў васьмі дзяржаваў абароннага пакту Паўдзённа-Ўсходняй Азіі (СЭАТО), якая пачалася ў Вашынгтоне 1-га чэрвеня, апрача пытаньняў эканамічнага супрацоўніцтва й амэрыканскай гаспадарскай помачы для краінаў Паўдзённа-Ўсходняй Азіі, прысьвяціла галоўную ўвагу ацэне савецкіх пагрозаў і магчымасьці савецкай збройнай агрэсіі. Віцэ-прэзыдэнт Ніксан, адкрываючы канфэрэнцыю, запэўніў ейных удзельнікаў, што Амэрыка як найэнэргічней супрацьпаставіцца ўсякім спробам агрэсіі з боку камуністычнага Кітая або іншых камуністычных дзяржаваў.

Што-ж датычыцца ўвагнаньня кліна між Амэрыкай і ейнымі саюзьнікамі ды наагул спробы захістаньня заходняй салідарнасьці, дык Хрушчоў фактычна выклікаў адваротную да задуманай ім рэакцыю.

Праўда, у Парыжы пацярпела поўнае банкроцтва заходняя палітыка ў дачыненьні да Саветаў і ў прыватнасьці палітыка Айзэнгаўэра, Макміляна й Дэ Голя, якія ўсьцяж песьцілі надзею, што з Савецкім Саюзам усё-ж удасца дагаварыцца на базе ўзаемнага даверу, папалі ў палон бальшавіцкай аблуды й крывадушнасьці ды сур'ёзна разглядалі савецкую канцэпцыю суіснаваньня. Трэба, аднак, уважаць, што гэтае банкроцтва заходняй палітыкі ў дачыненьні да Савецкага Саюзу зьяўляецца для Захаду дасягненьнем нумар адзін парыскага скандалу. Бо нічога ня было для Захаду больш шкоднага й небясьпечнага, як палітычны самаабман у дачыненьні да Саветаў, які пхаў да капітулянцтва, закрываў вочы на бальша-

(Заканчэньне на 2-ой бач.)

Аб сумленнасьці навуковых досьледаў

М. Ларчанка, дзекан філялягічнага факультэту Менскага Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту і загадчык катэдры беларускай літаратуры гэтага ўнівэрсытэту (як ён сам сябе тытулуе), у вадным з апошніх нумароў газэціны збанкрутаванага ўсходнябэрлінскага камітэту «За вяртаньне на радзіму», відавочна «натхнёны» бацькамі й апякунамі прыгаданага камітэту — ворганамі КГБ (прыпадковасьцяў тут, як ведама, ня бывае!), зьмясьціў свой ліст да беларускіх эмігрантаў. Ларчанка апісвае, што ён, падарожнічаючы ў мінулым годзе па Польшчы з мэтай пашырэньня і ўмацаваньня дружбы й культурнай сувязі паміж «братнімі сацыялістычнымі нацыямі» і, у прыватнасьці, з мэтай дапамогі катэдры беларускай філялёгіі пры Варшаўскім унівэрсытэце, сутыкнуўся з экзэмплярам «Беларускага Зборніка», выдаванага мюнхэнскім Інстытутам Вывучэньня СССР (тут таксама ёсьць усе падставы сумлявацца ў праўдзівасьці пададзенага Ларчанкам зьбегу акалічнасьцяў). Але нас больш цікавіць іншае.

М. Ларчанка выказвае сваё «абурэньне», што ў вадным з артыкулаў «Беларускага Зборніка», што трапіў яму ў рукі, некаторыя ягоныя выказваньні ў беларускай савецкай прэсе аб беларускай літаратуры аўтар артыкулу П. Урбан адносіць да «нацыянальнага супраціву». Ларчанка клянецца Марксам, Ленінам і «вялікім рускім...», што ён «парадачны чалавек» — верны слуга партыі, савецкай радзімы й гэтак далей, адным словам, не такі, маўляў, як «ворагі беларускага народу — беларускія буржуазныя нацыяналістыя»...

Магчыма гэтая споведзь Ларчанкі была зусім сумленнай і выцякала зь ягоных глыбокіх перакананьняў. Але калі ён пачаў закідаць П. Урбану «нясумленную» падтасоўку адмыслова падабраных цытатаў і адначасна пачаў выхваляць «сумленнасьць» савецкага «прагрэсыўнага» марксысцкага навуковага мэтаду» — у нашых вачох асабістая «сумленнасьць» прафэсара, дзекана факультэту й загадчыка катэдры канчаткова разбурылася.

Ніжэй мы падамо адзін характэрны прыклад такога савецкага «прагрэсыўнага» мэтаду, каб нашыя чытачы маглі яшчэ раз наглядна пераканацца, што ён мае супольнага з аб'ектыўнай навуковай праўдай, з журналістычнай этыкай ці сумленным літаратурным досьледам, а таксама пабачыць, хто-ж у запраўднасьці займаецца тым, у чым М. Ларчанка абвінавачвае П. Урбана. Гэты прыклад датычыць якраз тэй галіны, у якой Ларчанка, бязь лішняй скромнасьці, выстаўляе сябе вялікім аўтарытэтам, — галіны гісторыі беларускай літаратуры.

У газэце «Літаратура і Мастацтва» 23-га красавіка гэтага году, газэце, у якой нярэдка піша й Ларчанка, быў зьмешчаны артыкул Н. Ватыца і Н. Лапідуса пад загалоўкам «Пісьменьнік і публіцыст». Упяршыню, пасьля дзесяцігодздзяў занятага маўчаньня, друкаваны ворган Саюзу пісьменьнікаў БССР надрукаваў артыкул аб ведамым беларускім пісьменьніку й публіцыстым — Сяргею Палуяну. Аўтары артыкулу ў «Літаратуры і Мастацтва» падалі навет цытаты зь ягоных твораў і выказваньняў. Падалі — і, зразумела, так «падстрыглі» й скамэнтавалі, што сфальшавалі Палуяна да непазнаньня. Пад пяром Ватыца і Ляпідуса Сяргей Палуян, які наагул ня ведаў савецкай улады і быў толькі гарачым беларускім нацыянальным пісьменьнікам-адраджэньнцам, ператварыўся ў ледзь не савецкага пісьменьніка, які аб заданьнях літаратуры выказваўся, быццам, дакладна так, як цяпер Хрушчоў: «аб неабходнасьці цеснай сувязі літаратуры з жыцьцём народу», аб праслаўвутай бальшавіцкай «дружбе народаў»... Адным словам, Сяргея Палуяна ператварылі ў нейкага прадвесьніка бальшавізму на Беларусі. Зацытаваны-ж у прыгаданым артыкуле «Літаратуры і Мастацтва» урывак з Палуянавага «Вялікоднага эцюду ‚Хрыстос Уваскрос!'» — гэта надзвычай яскравы прыклад прамоўчваньня й хвальшаваньня і ідэйнай накіраванасьці творчасьці ня толькі Сяргея Палуяна, але ўсёй беларускай літаратуры дабальшавіцкага пэрыяду. У выпадку Палуяна гэта было дасягнута ў спосаб наступны: прамаўчаўшы назоў твору і тое, зь якой нагоды ён быў напісаны, «Літаратура і Мастацтва» піша:

«У вадным з сваіх вершаў у прозе Палуян, зьвяртаючыся да беларускага народу, пісаў: ‚І ты ўваскрэсьнеш, мой родны краю! Сьхінеш з шыі ярмо адвечнага гора й нуды...'

Далей прапускаюцца словы аўтара: «Ты падняў свой твар, з надзеяй ловіш зыкі званоў», бо тут говорыцца аб званох цэркваў і касьцёлаў у часе Вялікадня. Пасьля зноў ідзе арыгінальны Палуянаў тэкст: «Прачынайся ад сну, Беларусь! Годзе стагнаць ды жаліцца! Жальба нічога ня дасьць табе. Уставай! Ідзі будаваць зруйнаваную Бацькаўшчыну!»

Далей зноў прапускаюцца наступныя словы: «Наперад, па шчасьце! Хай злое ўсё дрогне! Вясна ўжо на сьвеце — Хрыстос Уваскрос!» І далей ізноў, як у арыгінале: «Я бачу, як сьветлае твой твар, мой родны край. І поўны сілы й веры я крычу на ўсю моц тваім нівам, лясом і балотам, тваім панурым вёскам, тваім пакрыўджаным сынам...»

На гэтым цытата ў артыкуле «Літаратуры і Мастацтва» абрываецца на шмат-

(Заканчэньне на 4-ай бач.)

Цьвярозы польскі голас

Ад Рэдакцыі: Сярод рэакцыйнага шуму польскіх эміграцыйных колаў аб неабходнасьці аднаўленьня ў будучыні дзяржаўных межаў 1939 году й аб улучэньні ў склад будучай Польшчы заходніх беларускіх земляў, як «чыста польскіх», прыемна гучаць часамі й зусім цьвярозыя, хоць і вельмі рэдкія галасы Палякаў, якія сяньня глядзяць на справы рэальна й справядліва. Да такіх галасоў належыць артыкул нейкага Ц. Гашынскага пад загалоўкам «Прызнаю рацыю Мыцельскаму», які быў надрукаваны ў польскім тыднёвіку «Гвязда Поранна», што выходзіць у горадзе Стывэнс Пойнт штату Вісконсін Амэрыкі (№ 18 за 30 красавіка 1960). З гэтае прычыны артыкул гэты ніжэй перадрукоўваем амаль поўнасьцю.

*

«Нямецкі «Дранг нах Остэн» і «польскі гон на ўсход» гэта ёсьць дзьве ідэнтычныя палітычныя экспансіі і ня ведаю, хто ад каго браў узор. Называньне земляў, паложаных на ўсход ад ракі Буг, польскімі, гэта таксама як называньне Пазнаншчыны нямецкай правінцыяй.

Сягаючы назад у гісторыю, дык навет за Балеслава Харобрага гэтыя землі былі «рускімі» й назаўсёды як такія асталіся. Мяняліся магнаты й часьць гарадзкога насельніцтва, але карэнь, г. зн. — сельскае насельніцтва астаўся «рускім».

Найбольш да страчаньня гэтых земляў прычынілася польская палітыка ад 1918 да 1939 году. Перадусім Польшча не павінна была дзяліць земляў «рускіх (украінскіх і беларускіх) у супалцы з Расеяй.

Вучылі нас на лекцыях гісторыі, што Палякі зракліся спаняладумна ахвяроўваных ім Расеяй у рыскім трактаце земляў, паложаных на ўсход ад лініі Збруча.

Пасьля разграмленьня бальшавікоў пад Варшавай, Польшча магла заняць Беларусь па Бярэзіну й Украіну па Дняпро, але не па тое, каб зрабіць зь іх польскія правінцыі, але стварыць фэдэрацыю на ўзор Канады ці Задзіночаных Штатаў Амэрыкі.

Што-ж, аднак, дзеілася на тэрыторыях, прылучаных да Польшчы рыскім трактатам? Зьбяру гэта ў некалькіх пунктах:

1. — Былі захаваныя вялікія маёнткі (пераважна польскія) пры раўначасным зямельным голадзе мясцовага насельніцтва. Жылі там безьзямельныя масы, якія, у сувязі з адсутнасьцю індустрыялізацыі краіны, былі пазбаўленыя сродкаў да жыцьця, калі зямельная рэформа была жыцьцёвай канечнасьцяй.

2. — Вайсковае й цывільнае асадніцтва было фарсаванае на прыгранічных тэрыторыях, але якая-ж была розьніца й мэта польскага асадніцтва ў прыраўнаньні зь нямецкім асадніцтвам на захадзе? Мясцовае насельнцтва адносілася да асаднікаў зусім гэтак, як Палякі да Немцаў. Ведамая пацыфікацыя з 1936 году пакрыла Польшчу «славай».

3. — Маральны ціск — ветліва гаворачы — на палянізацыю гэтых тэрыторыяў выклікаў тым больш антаганізм. Польская мова ў дзяржаўных урадах, у школах і г. д.

4. — Была створаная на гэтых землях напалавіну вайсковая арганізацыя «Стшэлец», да якой маглі належыць толькі Палякі. Гэтая-ж арганізацыя мела такую самую мэту, як гітлераўскі «Гітлерюгэнд» або расейскі «Камсамол», і падобна захоўвалася.

Заўсёды наракаем, што Чэрчыль нас зрадзіў, бо аддаў палавіну Польшчы Расеі і мы красавякі ня мелі куды вяртацца. Паводля кніжкі Чарнышэвіча «Віцік Жывіца» тое самае сталася зь Беларусамі пасьля 1920 году — а каго яны праклінаЛі?

Шляхам утварэньня фэдэрацыі Польшчы, Беларусі й Украіны магла паўстаць у цэнтры Эўропы магутнасьць, якой ніхто не адважыўся-б зачапіць і дзе людзі жылі-б спакойна й шчасьліва. Канада можа мець дзьве ўрадавыя мовы і ўсе свабоды для этнічных групаў, але Польшча не магла на гэта здабыцца. Нічога тады дзіўнага, што мы мелі «верасень 1939».

Хто цяпер найбольш крычыць пра Ўсходнія Крэсы? — тыя, што мелі там вялікія маёнткі і ў іх танную работніцкую сілу. Нікому з гэных панкоў не забалела галава, як жыве ў вёсках народ. Не хацелі бачыць гэных курных хатаў, дзе прытулілася цэлая сям'я разам з дабыткам, завашыўленыя, босыя й голыя дзеці, кажнай вясны чуць ня ўміраючыя ад голаду.

Пасьля апошняй вайны ўцякалі Немцы на захад, але і ўцякалі Палякі з Усходніх Крэсаў. З былых асаднікаў не астаўся ніводзін, а тыя, што асталіся, то на сваіх 12-цістопавых дзялянках.

Сяньняшнія прыпушчэньні, што Польшча вернецца на гэтыя тэрыторыі, узапраўды раззбрайваючыя: Гэта-ж у міжваенным пэрыядзе Польшча ня мела ніводнага суседа, зь якім была-б на «ты».

Нямеччына й Расея — гэта старыя ворагі. З маленькай Літувай, у якой тысячы польскіх работнікаў знаходзіла працу — Палякі дзёрлі катоў, гэтак сама з Чэхаславаччынай. З Украінцамі не маглі знайсьці канцоў, а навет Беларусам, якія былі прыхільныя да Польшчы, наступалі на мазалі. Таму чытаючы ўспаміны Чэрчыля, ці тутэйшыя школьныя падручнікі гісторыі, бачым, што Польшча разглядаецца як напоўдзікая краіна, гаворачы дыпляматычна — яшчэ не гатовая да самастойнасьці, а не гаворачы ўжо аб супрацоўніцтве зь іншымі народамі.

Змагаемся вельмі гэрзічна за «Нашую Вольнасьць і Вашую», але за гэтую «Вашую» — дык гэта за тых далёкіх суседаў, як Ангельшчыны, Фрацыі, Італіі, а гэтых блізкіх ніяк ня можым вызваліць.

Зьбіраючы ўсе ніткі ў клубок, ня плачма за Ўсходнімі Крэсамі, але прыложым усіх стараньняў, каб Польшча асталася й магла жыць і разьвівацца ў сяньняшніх межах, якія зьяўляюцца бадай што найбольш польскія.

Сусьціgі двух блёкаў

Гісторыя з амэрыканскім разьведвальным самалётам У—2, выклікала ў заходняй прэсе шмат камэнтараў. Зьяўляюцца таксама і артыкулы, якія падаюць шырэйшыя інфармацыі аб разьведвальнай дзейнасьці Задзіночаных Штатаў у Савецкім Саюзе пры дапамозе прыгадавых самалётаў У—2. Прыкладам, нямецкі тыднёвік „Der Spiegel“ падае, што фатаграфічная апаратура, якой былі абсталяваныя амэрыканскія разьведвальныя самалёты, настолькі чулая, што зь дзесяці кілямэтраў вышыні на фатаздымках можна дакладна распазнаць кажную галоўку цьвіка; зь пятнаццаці кілямэтраў вышыні на фатаздымках можна прачытаць назоў газэты; з дваццаці кілямэтраў — можна разрозьніць кажны сьлед у сьнезе; з 25 кілямэтраў — можна адрозьніць чалавека на самаказе ад пешахода.

Пры пералёце над дадзенай тэрыторыяй, самалёт тыпу У—2 фатаграфуе за чатыры гадзіны паласу 780 кілямэтраў шырыні і 4300 кілямэтраў даўжыні. Калі верыць маскоўскаму радыё, якое нядаўна падало, што Задзіночаныя Штаты на працягу апошніх гадоў зрабілі 113 такіх палётаў праз тэрыторыю Савецкага Саюзу, дык можна сабе ўявіць, што ўся тэрыторыя Савецкага Саюзу сфатаграфаваная амэрыканскімі разьведвальнымі самалётамі.

Дакладнасьць гэтых фатаграфіяў неаспрэчная. У сваім выступленьні праз радыё й тэлевізію прэзыдэнт ЗША Айзэгаўэр паказаў у тэлевізіі, як прыклад, здымак амэрыканскай паветрана-морскай базы Сан Д'его, зроблены самалётам У—2 з вышыні больш як 20 тысяч мэтраў. На гэтым здымку голым вокам можна разрозьніць ня толькі авіяматку ў порце Сан Д'его, ня толькі лётнішча з пасадачнымі палосамі, але навет аўтамабільныя паркі з паасобнымі аўтамабілямі, дзе заўважныя навет лініі, якія разьмяжоўваюць асобныя шэрагі аўтамабіляў.

Як ведама, акцыя разьведвальных палётаў У—2 пачалася пасьля таго, як Хрушчоў адкінуў прапанову «адкрытага неба» Айзэнгаўэра, — прапанову якая прадбачвала паветраную кантролю на базе ўзаемнасьці. Цяпер Хрушчоў абвінавачвае Задзіночаныя Штаты ў шпіянажы, і падае інцыдэнт із зьбітым амэрыканскім самалётам У—2 як прычыну зрыву нарады ў Парыжы. Амэрыканцы адказваюць, што Савецкі Саюз можа пахваліцца — хоць і ў іншай форме — ня меншай сеткай шпіянажу. Да гэтага Амэрыканцы дадаюць, што іхная разьведвальная дзейнасьць пры дапамозе акцыі самалётаў У—2 служыла толькі абаронным мэтам. У выпадку агрэсіі супраць Задзіночаных Штатаў, — кажуць яны — у выніку разьведвальнай дзейнасьці самалётаў У—2 Амэрыка ня будзе мець патрэбы весьці татальную атамную вайну «ўсьляпую», — ня будзе мець патрэбы бамбардаваць без разбору важнейшыя цэнтры СССР. У адваротным выпадку пацярпелі-б сотні тысячаў, а то й мільёны цывільнага насельніцтва. На падставе-ж атрыманых дадзеных з фатаздымак,Задзіночаным Штатам ведамыя ўсе важнейшыя цэнтры ваеннага характару, якія, у выпадку контрудару, былі-б зьнішчаныя бяз значных шкодаў для цывільнага насельніцтва.

Няма патрэбы й казаць, што магчымасьць такога розыйгрышу нясе небясьпеку для цэлага сьвету. Пацярпела-б пры гэтым нямала і Беларусь, якая, у сілу свайго геапалітычнага палажэньня зьяўлялася дасюль — і, у плянах цяперашніх акупантаў — разглядаецца і далей, як поле розыйгрышу ў эвэнтуальным канфлікце. Паводля паінфармаваных колаў заходняга сьвету, уладжаньні запуску ракетаў разьмешчаныя якраз на «ўскраінах» савецкай імпэрыі — у Літувіскай, Беларускай і Украінскай ССР. Хрушчоў — ці пад нейкім ціскам, ці з свае волі — стаў на небясьпечны шлях. Зрыў ім Парыскай нарады адкідае цэлы сьвет на пазыцыі ня толькі халоднай вайны, але й ставіць абодва блёкі на мяжы «гарачай». У сувязі з гэтым цэлы сьвет ставіць пытаньне пра суадносіны сілаў дэмакратычнага й камуністычнага блёкаў — суадносіны, якія могуць пастанавіць аб тым, ці адважыцца камуністычны блёк на ваенную агрэсію, маючы абгрунтаваныя надзеі яе выйграць. Прэса заходняга сьвету прысьвячае ня мала месца гэтаму пытаньню. Вельмі цікавы артыкул зьявіўся ў заходнянямецкай газэце «Зюддойчэ Цайтунг», у якім аналізуюцца суадносіны сілаў абодвух блёкаў. Перакажам важнейшыя вытрымкі з гэтага артыкулу.

Ад некаторага часу нашу зямлю аблятае штучны спадарожнік зямлі — вялічынёй самаходу і цяжэйшы як трэйці савецкі «спутнік». Называюць яго «Магічным вокам», які можа выкрыць кажны запуск ракеты — незалежна ад таго, дзе ён праводзіцца — і паведаміць аб ім наземнай станцыі. Месца запуску можа быць вельмі добра замаскаванае — гэта не зьяўляецца перашкодай для «Мідасу»: струмень страшэннай гарачыні, які суправаджае запушчаную інтэркантынэнтальную ракету падчас першых пяцёх хвілін пасьля ейнага старту ня можа схавацца ад гэтага «інфрачырвонага» вока». Тое, што гэты амэрыканскі штучны спадарожнік «Мідас» заўважыць, ён перадае на працягу некалькіх сэкундаў наземным станцыям.

Перад тым, як Геафізычны год пачаў сусьветнае спаборніцтва ў галіне заваяваньня сусьветнай прасторы, Амэрыканцы былі за пэўныя свае перавагі. Яны ня бралі пад увагу перасьцярогаў, якія выказвала іхная разьведвальная служба. Тым большы быў шок, калі Саветы запусьцілі свой першы спадарожнік зямлі 4 кастрычніка 1957 году. Праціўнік, якога Амэрыканцы ня бралі паважна, іх выперадзіў. Усе спробы яго дагнаць у ейнай галіне выявіліся дарэмнымі. Амэрыканскі народ пачаў дамагацца «контрудару» — і цэлы заходні сьвет на гэты ўсклаў «контрудар» свае надзеі.

Мінула ня мала часу, пакуль Пэнтагон, прымушаны прэзыдэнтам Айзэнгаўэрам, распрацаваў новую тактыку ў гэтых сусьціgах у сусьветным маштабе. Бязумоўна, пастанова ў гэтым пытаньні не магла быць прынятая лёгка, таму што яна азначае адмову ад выпрабаваньняў паказнога характару зь вялікім прапагандовым эфэктам, аднак з малым навуковым вынікам. У гэтай галіне Амэрыканцы пакінулі саветам чыстае поле. За апошнія 18 месяцаў не рабілася паважнага націску на падарожжы ў кірунку плянэтаў, хоць публіцыстычная кампанія ў гэтай галіне ня спынялася.

Арганізацыйныя зьмены, якія адбыліся ў выніку каардынацыі дзейнасьці трох амэрыканскіх відаў зброі — наземных, паветраных і ваеннаморскіх сілаў — паказваюць на зусім новую тактыку. Амэрыканцы цяпер ня гоняцца за прапагандовым эфэктам, як Саветы. У супрацьвагу ім, уся іхная энэргія вылілася ў вельмі эфэктоўныя, але з прапагандовага гледзішча непрадуктыўныя праекты. Задзіночаныя Штаты пачалі разглядаць палёты ў міжплянэтную прастору, як **сяродак абароны свае краіны.** Дасюлешнія «спутнікі», «лунікі», «эксплёрэры», «дысковэры» і «піянэры» далі вельмі вартасныя навуковыя вынікі, але із стратэгічнага гледзішча яны зьяўляюцца мінімальнымі. Савецкія посьпехі ў гэтай галіне даказвалі іхныя дасягненьні ў справе ракетнай тэхнікі й кіраваньня на адлегласьць — але больш нічога.

Абставіны зьмяніліся, калі Амэрыканцам першага красавіка сёлета ўдалося запусьціць вымяральную прыладу «Тырос I» на арбіту вакол зямлі. У гэтым спадарожніку зьмяшчаецца фатаграфічная камэра, пры дапамозе якое фатаграфуюцца воблачныя палі ад 1280 да 160 кілямэтраў дыяматрам. Гэты спадарожнік перадае дадзеныя дзьвюм наземным станцыям на адпаведны сыгнал. Няведама, ці «Тырос I» фатаграфуе таксама іншыя краіны. Калі-б так і было, з прапагандовага гледзішча гэта ня мела-б такога прапагандовага эфэкту, як прыкладам, сфатаграфаваньне Саветамі другога боку месяца. Аднак із стратэгічнага й палітычнага гледзішча — гэта куды важнейшае.

З запускам «Мідасу» — першага спадарожніка зямлі, які служыць выключна мэтам абароны — палітыка «адкрытага неба» зрабіла вялікі крок наперад. «Зюддойчэ Цайтунг» піша: «Ня так важна, ці першы экспэрымэнт выявіўся цалкам ці толькі часткова ўдачным. Амэрыканцы плянуюць запусьціць цэлы шэраг такіх «магічных вачэй», якія, зь іншымі спадарожнікамі, дазволяць мець поўны вобраз аб прамысловых цэнтрах і рухах войска, і перадаваць іх наземнай цэнтралі. Такі ланцуг штучных спадарожнікаў мае на мэце ахоўваць Амэрыку ад нечаканага нападу. Да 1962-га году гэтая сыстэма мае быць цалкам праведзеная ў жыцьцё».

У канцы свайго артыкулу «Зюддойчэ Цайтунг» прыходзіць да высновы, што гэтае дасягненьне Амэрыканцаў у галіне папярэджаньня нечаканага нападу можа ў канчальным выніку прымусіць савецкіх кіраўнікоў прыняць прапанову Айзэнгаўэра аб «адкрытым небе».

Ул. Н.

Пад знакам атакі супраць ЗША

(Заканчэньне зь 1-ай бач.)

віцкую небясьпеку й псыхалягічна раззбройваў грамадзтвы вольнага сьвету.

Такая атмасфэра, створаная першай канфэрэнцыяй на найвышэйшай узроўні ў Жэневе летам 1955 году, дала Савецкаму Саюзу магчымасьць пранікнуць на Сярэдні Ўсход і пакінуць Захад зусім няпрыгатаваным да вугорскіх падзеяў увосені 1956 году. Выкліканы восеньню мінулага году г. зв. «дух Кэмп Дэвід», абапёрты вылучна на слоўных запэўненьнях Хрушчова, меў стварыць для Савецкага Саюзу выгодную пазыцыю на Парыскай канфэрэнцыі й прынесьці яму спадзяваньня выйгрышы ў найбольш важным сяньня бэрлінскім пытаньні. На шчасьце, гэтак нясталася.

Парыскі скандал і запачаткаваны Хрушчовам новы курс, замест запалохаць і здэзарыентаваць Захад, адкрыў яму вочы на собскія памылкі й наглядна паказаў, чаго была вартая Хрушчоўская канцэпцыя суіснаваньня. Сканцэнтраваньне савецкіх атакаў на Задзіночаныя Штаты Амэрыкі, якія ў сваей ненавісьці, неапанаванай гістэрыі і элемэнтамі асабістае абразы пад адрысам амэрыканскага прэзыдэнта й ягонага заступніка Ніксана пераходзяць найкрытычнейшыя мамэнты холоднае вайны Сталінскага пэрыяду, ня толькі не змаглі ўвагнаць кліна між Амэрыкай і ейнымі саюзьнікамі, але, наадварот, увесь вольны сьвет, у вабліччы ўзмоцненай савецкай загрозы, яшчэ цясьней пачаў задзіночвацца вакол Амэрыкі, як наймагутнейшай цьвярдыні перад агрэсыўнымі пасяганьнямі Масквы.

У самой Амэрыцы парыская катастрофа выклікала карысную рэакцыю. Ня гледзячы на тое, што памылкі Айзэнгаўэра дэмакратычная партыя выкарыстоўвае ў сваей выбарнай кампаніі і навет некаторыя вядучыя рэспубліканскія палітыкі не ашчаджаюць словаў войстрае крытыкі пад адрысам палітыкі Айзэнгаўэра, тым ня меней уся амэрыканская апінія адназгодна й станоўча адкідае палітыку ўступак і дамагаецца больш цьвёрдай і станоўчай палітыкі ў дачыненьні да Савецкага Саюзу.

Падобныя настроі выразна зарысаваліся у Лёндане й Парыжы. Усе палітычныя фракцыі ў Ніжняй Палаце апрабавалі пазыцыю Макміляна ў Парыжы, а ў Партыі Працы наступіў раптоўны зварот у карысным для Захаду кірунку. Яшчэ нядаўна йснавала небясьпека што прафсаюзы накінуць Партыі Працы палітыку аднабокага раззбраеньня шляхам адмовы ад атамнага аружжа. У практыцы гэта вяло-б да выхаду Вялікабрытаніі з сыстэмы Атлянтычнага пакту. Перад такім сумным лёсам выратаваў Вялікабрытанію Хрушчоў. Толькі дзякуючы яму наступіла грунтоўная зьмена ў настроях лейбарыстых, што іхны лідэр Гайтскэль здабыў на зьезьдзе прафсаюзу гарадзкіх работнікаў поўны давер для сваей палітыкі вернасьці НАТО й захаваньня Вялікабрытаніяй разам зь ейнымі саюзьнікамі атамнага збраеньня.

Гэтак сама й прэзыдэнт Дэ Голь у сваей прамове 31-га траўня, абвінаваціўшы Хрушчова за зрыў Парыскай канфэрэнцыі, запэўніў, што Францыя астаецца вернай Атлянтычнаму саюзу й яшчэ больш узмоцніць сваю станоўчасьць у вабароннай акцыі вольнага сьвету.

Камуністычны пераварот у Чэхаславаччыне ў 1948 годзе, заініцыяваны й успамаганы Савецкім Саюзам, спрычыніўся да паўстаньня Атлянтычнага пакту. Гэтак сама цяпер гвалтоўныя савецкія атакі супраць Амэрыкі здэмаскавалі ўвесь хвальш каэгзыстэнцыйнай палітыкі Савецкага Саюзу й прывялі да ўзмацненьня адзінства й станоўчасьці вольнага сьвету ў вабліччы савецкае загрозы.

Язэп Каранеўскі

НІВОДНАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ, ТАВАРЫСКАЯ Й СЯМЕЙНАЯ ЎРАЧЫСТАСЬЦЬ НЕ ПАВІННА АДБЫЦЦА БЯЗ ЗБОРУ СЯРОД ПРЫСУТНЫХ АХВЯРАЎ НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»!

Уладзімер Глыбінны

24-ы гадзіны Боба Браўнэла

(Заканчэньне)

Апошнія словы сваёй споведзі Боб выказаў гэтак уздымна і голасна, што ў суседнім пакоі прачнуліся дзеці. Том і Джэні выбеглі ў гасьціную. Боб адразу прадбачліва схаваў рэвальвэр за сьпіну. Ён добра ведаў, што пры дзецях гаспадар не адважыцца на змаганьне. Заўважыўшы незнаёмага чалавека, малыя кінуліся да маці. Сузан заспакоіла іх, адрэкамэндаваўшы госьця, як добрага дзядзьку. Боб сказаў да Тома і Джэні колькі ласкавых словаў.

— О, якія мілыя дзеткі! — праказаў ён з шчырым захапленьнем. — Гэта-ж ноч, а вы ня сьпіцё. Вам-жа пара спаць! Ужо ўсе курачкі даўно паснулі. А заадно і ўсе малыя дзяўчаткі і хлопчыкі даўно ўжо салодкія сны бачаць. Трэба-ж і вам пешыцца начною казкай пра верабейку, што прыносіць залатыя зярняткі ўсім паслухмяным дзеткам!

Малыя стаялі ў непаразуменьні і пазяхаючы церлі свае разаспаныя вочкі. Джэні з-за братавай сьпінкі кідала недаверлівыя але цікаўныя позіркі на незнаёмага, а Том ужо разганяў сваю разаспанасьць і што-раз сьмялей пазіраў у прыветлівы твар Боба.

— Ну то бяжыце хутчэй у пасьцельку, пакуль яна яшчэ не прастыла, а заўтра я вам такую казку разкажу, што вы і пальчыкі абліжыце.

— А нам бабуся расказвае казкі пра ката ў ботах! — ня вытрымаў, каб не пахваліцца, малы Том.

— І пра жабку-квакушку — дадала асьмялеўшая Джэні!

— Ну то от і добра, я разкажу вам заўтра свае казкі, а вы мне раскажаце тыя бабулькіны казкі. От будзе весела і цікава. А цяпер — спаць! — загадным тонам праказаў Боб.

Вочы малых загарэліся нязвычайнай цікавасьцяй і разам з тым даверам і паслухмянасьцяй. Адразу пагадзіліся з Бобавай прапановай. Бязь ніякага далейшага супраціву яны ськіваваліся ў свой пакой і юркнулі пад коўдру. Сон запанаваў над імі гэтак раптоўна, як за колькі часінаў перад тым быў адыйшоў ад іх. Іхняя маці была здаволена з такога паверненьня дзіцячых справаў і з большым даверам глянула на цяперашняга гаспадара хаты.

Зморанымя пакутаю і бяссоньнем, паснулі нарэшце і спадары Уайты. Гэтак вакол іх стала і засьпела сьвітаньне. Нямавема, ці прыкархнуў Боб, адно раніца яго засьпела бадзёрым і павесялелым. Ён зусім не скардзіўся на нагу. Робэрту Уайту ён загадаў ісьці, як звычайна, на працу, каб ня было ніякіх падазрэньняў. Пры гэтым папярэдзіў, што калі той ня хоча мець няпрыемнасьцяў для сям'і, мусіць аб усім трымаць язык на замку. Удзень Робэрт колькі разоў званіў да хаты. Усё ішло сваёй чаргой. Дзеці гулялі ў суседнім пакою. Жонка — заложніца хаця і ня выпушчалася з хаты, але пачувала сябе нібыта ня блага. Напаіла гасьця зноў кавай, пачаставала бутэрбродамі. Гатавала полудзень. Госьць трымаў сябе карэктна, гаварыў толькі прыемныя словы, якія выдавалі ў ім прыроджанае далікацтва і выхаванасьць. Анічым ён нікога не пакрыўдзіў у адсутнасьць гаспадара. Робэрт-жа колькі разоў памыкаўся пайсьці заявіць у паліцыю, але кажны раз стрымваўся дзеля бясьпекі дзяцей і жонкі.

Пасьля працы Робэрт засьпеў сваю хату ў поўным парадку. Ня было, здавалася, падставаў злавацца на Боба, хаця-ж ён і ня спушчаў зброі з сваіх добразычліўцаў. Пасьля вячэрняе гарбаты Уайты паведамілі Боба, што ў гэты час яны звычайна зь дзецьмі наведваюць Томаву і Джэніну бабусю і калі на гэты раз не наведаюць, дык могуць наклікаць падазрэньне. Як на дзіва, Боб не патрабаваў доўга сябе ўгаворваць. Ён адразу згадзіўся з тым, што наведаць трэба неадкладна, каб нічым не зьмяняць нармальнага ходу жыцьця Уайтаў і не наклікаць бяды. Зноў схаваўшы зброю, ён ветліва ухмыляўся дзецям і нат выклікаў у іх жаданьне, каб і добры дзядзька ішоў зь імі разам да любімай бабусі есьці цукеркі.

— Дзядзька Боб будзе пільнаваць хату, — заявіла дзецям Сузан.

— Дык-жа мама мае ключы ад кватэры. Можна замкнуць і ўсё будзе добра, — праказаў старэйшы Том. — А ў бабусі дзядзя Боб будзе гладзіць кіску. А якая яна рахманая, каб вы толькі ведалі! — дадаў ён зьвяртаючыся да Боба. — От толькі надоечы пацарапала руку Джэні, а так яна добрая кіска! А як яна мячык ловіць, от каб вы пабачылі!

Ледзь удалося адгаварыць дзяцей ад наважанасьці ўзяць з сабою Боба да дарагое бабусі з катком. А калі выйшлі ўсе Уайты навуліцу, Боб доўга стаяў збоку вакна і пільна ўглядаўся ў кірунку, куды пайшлі гаспадары кватэры. Прыйшоўшы да думкі, што Уайты такі пайшлі туды куды гаварылі, ён упяршыню за гэтыя дваццаць чатыры гадзіны адчуў сябе моцна зморaным ад бесперапыннае напругі. Патрэба прылегчы міжвольна пацягнула яго да канапы. Ён выцягнуўся ўва ўсю сваю даўжыню. Ногі зьвесіліся далавах. Слодыч паслабленьня напругі і магчымасьці адпачынку перамяшаліся з слабым адчуваньнем глухога болю ў назе. Але гэта ўжо быў ні гэткі рэзкі боль, які ён адчуваў учора. Рана ныла, але ня гэтак нясьцерпна. Ён пачаў ужо забывацца на яе. Хіліла да сну. Нейкія нявыразныя ўявы пачалі апаноўваць думкі. Ужо пачаў лавіць сябе на тым, што вочы міжвольна зьліпаюцца, а голаў бясьсільна апушчаецца на ўслоньне. І вось, калі ён ужо быў гатовы адмовіцца ад змаганьня з спакусаю заснуць, ён раптам пачуў каля самага дому аглушальны гук сырэны. Гэта быў добра яму знаёмы гук. «Такі мяне выдаў усё-ж такі гэты Робэрт Усе, усе аднае пароды!..» — кальнула яго думка. Але разважаць было не на часе. Як спалоханы тыгра, ён усхапіўся з канапы і у незраўнянай імклівасьцяй пералез праз вакно і карнізам ураз дайшоў да адчыненага вакна іншае кватэры. Адным махам ног ён апынуўся ў пакоях, дзе тымчасам ня было ні душы. Лёс, здавалася, ішоў сам на спатканьне Бобу. «Магчыма тут і не заўважаць. Пашлі мне, Божа, ратунак ад гэтых нахабных паляўнічых — упяршыню ўжо за доўгія гады Боб прыгадаў словамі Ўсявышняга.

Ён меў намер перачакаць аблогу, закапаўшыся тут, як у бярлозе. Але лёс судзіў іначай. Праз колькі хвілінаў паліцэйскія стрэлы ўжо парушылі спакой і ў гэтай гасподзе. Раззлаваныя няўдачай, здэнэрваваныя паліцэйскія ўжо стралялі нат надагад па сьценах.

— Не страляйце! — раптам пачуўся глухі чалавечы голас. З расчыненае адзежнае шафы ў сьцяне выйшаў узлахмачаны чалавек з паднятымі да гары рукамі. Гэта была першая і апошняя ў жыцьці Боба няўдача ў ягоным доўгім змаганьні з ненавісным яму родам лапчывых.

У турме Боб доўга енчыў і прамаўляў гістэрычную лаяніну аб паліцэйскім быдлу. У міжчасе ён смакаваў успаміны аб пачутых сьпевакох.

— Каруза быў шэдэўрам, але Шаляпін перавысіў яго сілаю натуральнага голасу, — расказваў ён сябрам па турме.

Малыя Том і Джэні ніяк не маглі даравать, чаму да іх не прыходзіць добры дзядзя Боб. Сузан Уайт кажны раз, згадваючы часіны пад наведзенем Бобам наганам, казала:

— Але які-ж ён быў джэнтэльмэн! Вельмі і вельмі далікатны абыходлівы чалавек! — І ейныя вочы сьвяціліся пры гэтым нейкім таемным бляскам. Толькі адзін Робэрт ня любіў згадваць пра выпадак з Бобам.

Канец

Парад Ляяльнасьці ў Нью Ёрку

30-га красавіка сёлета ў вапошнюю сыботу перад першамайскім камуністычным сьвятам адбыўся як і што-году ў Нью Ёрку Парад Ляяльнасьці. Гэта ўжо 21-шы парад ладзіць Арганізацыя Вэтэранаў Замежных Войнаў. Па найбольш эксклюзыўнай вуліцы Нью Ёрку — 5-ай Авэнідзе машыравалі тысячы ўдзельнікаў параду. Здавалася-б, што зь цягам часу можна-б было спадзявацца менш колькаснага ўдзелу ў парадзе, але рэчаіснасьць гаворыць іншае. Сёлета прыняло ўдзел ў Парадзе больш за 25 000 асоб у Нью-Ёрку, а ў Брукліне ў такім-жа парадзе ў той самы дзень 13 000. Гэта значна болей, як у мінулым годзе. Гледачоў было крыху менш, з прычыны халоднага надвор'я, ды таму, што радыё прадбачвала дождж (каля 100 000).

Беларуская група брала ўдзел ў парадзе ў Мангэтане. Беларусы рэпрэзэнтаваліся вельмі добра. Апранутыя пераважна ў сваю нацыянальную вопратку несьлі свае сьцягі, эмблемы, плякаты, выступалі адзінай беларускай групай.

Тут трэба сказаць, што зусім на часе была ініцыятыва Згуртаваньня Беларускае Моладзі, якая прыгатавала новыя пратэстацыйныя плякаты. Тут у свабоднай краіне беларуская моладзь дэманстравала супраць забойстваў і зьдзекаў над моладзяй у Казахстане, плякаты дэмаскавалі забойцаў беларускае моладзі (глядзі фотаздымкі).

Прыгожы новы плякат з усё тым самым актуальным патрабаваньнем свабоды несьлі сяброўкі Беларускага Жаночага Згуртаваньня. Вельмі прыгожа рэпрэзэнтаваўся сьцяг беларускае рэлігійнае моладзежавай арганізацыі з гэрбам Пагоні, сьцяг Вэтэранаў, амэрыканскія й беларускія нацыянальныя сьцягі.

Беларускую групу, якая складалася зь сяброў БАЗА, сяброў Згуртаваньня Беларускіх Вэтэранаў, сяброваk і сяброў Згуртаваньня Беларускае Моладзі, сябр. Бел. Жаночага Згуртаваньня і іншых бел. арганізацыяў вёў Спадар Д. Клінцэвіч (старшыня „Акруговай Управы БАЗА).

Наймалодшая ўдзельніца параду Ларыска Курыла лічыла каля трох гадоў, але трэба было бачыць, зь якой павагаю яна машыравала.

За калёнай моладзі ішлі жанчыны таксама ў нацыянальнай вопратцы, за імі група сяброў розных беларускіх арганізацыяў. Разам з намі ішлі й Беларусы з Стамфарду і з Нью Браунсьвіку

Новыя плякаты на сёлетнім Парадзе Ляяльнасьці: два першыя плякаты Згуртаваньня Беларускае Моладзі й трэйці — Беларускага Жаноцкага Згуртаваньня ў Нью Ёрку

Фота М. Казьлякоўскага

На чале паходу несьлі сьцягі, далей плякаты з назовамі арганізацыяў. Вельмі добрае ўражаньне рабіла група моладзі, усе ўдзельнікі якое выступілі ў прыгожай нацыянальнай вопратцы. Разам з моладзьдзю машыравалі й дзеці.

Асобнай групай выступалі беларускія арганізацыі з Саўт Рывэру: Беларускі Кангрэсавы Камітэт, Саюз Беларуска-Амэрыканскае Моладзі. Яны занялі месца перад нашай калёнай, дарма, што ім было прызначана месца недзе йначай. Дык атрымалася так, што Беларусы стварылі адну беларускую вялікую групу. Вельмі было прыемна выступаць адзіным супольным фронтам паміж іншых нацыянальных групаў. І толькі на карысьць нашага вызвольнага змаганьня такія супольныя выступленьні.

І міжволі машыруючы ў такой вялікай «агромністай грамадзе» прыходзілі на думку праўдзівыя словы нашага прарока Янкі Купалы зь вершу «А хто там ідзе». Ішлі Беларусы і несьлі яны «крыўду сваю . . . на худых плячох, на ў крыві руках» і несьлі яе «на сьвет цэлы» . . .

Ці-ж не гаварылі плякаты аб тэй адвечнай крыўдзе нашай, аб зрабаванай свабодзе, ці-ж не сьцякалі крывёю закатаванае моладзі нашыя плякаты-пратэсты? І ці-ж не глядзелі на гэтыя нашыя плякаты тысячы й тысячы людзкіх прыязных вачэй? . .

Парад вялі выдатныя прадстаўнікі амэрыканскага грамадзтва, як губэрнатар ньюёрскага штату Н. Рокэфэлер, мэр гораду Нью Ёрку Р. Вагнэр, кардынал Ф. Спэльман, міністар школьніцтва й іншыя выдатныя й заслужаныя грамадзянс. Яны дайшлі да ганаровае трыбуны й занялі на ёй месцы, каб прыймаць парад.

Зь Беларусаў на трыбуне былі: Яго Прасьвяшчэнства Ўладыка Васіль, Айцец Хведар Данілюк, Прэзыдэнт Рады Беларускай Народнай Рэспублікі Сп. М. Абрамчык, Генэрал Ф. Кушаль.

У газэце «Нью Ёрк Таймс» на другі дзень была зьмешчаная вялікая справаздача з прабегу параду і ў пералічэньні групаў, прыймаючых удзел, паміж пералічаных прафэсыянальных групаў і вайсковых з нацыянальных групаў былі названыя толькі Беларусы. Дык-жа, відаць, Беларусы сваім бадзёрым маладым (бо пераважала моладзь) выступленьнем зрабілі добрае даймо й былі заўважаныя шматлікімі рэпартэрамі й фатаграфамі.

А некалькі дзён пасьля параду з Галоўнае Кватэры Вэтэранаў Замежных Войнаў прыйшла на адрас Сп-ра Д. Клінцэвіча адумысловая падзяка Беларусам за такі шматлікі і эфэктоўны ўдзел беларускае групы.

На гэтым трэба было-б і закончыць справаздачу — але (вось ёсьць-жа такое сьціплае слова) просіцца адна дыгрэсыя, адна заўвага, якую магчыма і справакаваў адзін наш вельмі паважаны Беларус — вэтэран. Ён ня быў на парадзе і на маё прынагоднае запытаньне чаму? — адказаў: «Гэта ўжо перастала на мяне дзейнічаць, перастала імпанаваць — вось даўней ў 1950-51 гадох дык я яшчэ перажываў нейкую эмоцыю, калі машыраваў, а цяпер — не, я не хаджу».

Вельмі шкада, што некаторыя нашыя эмігранты так разважаюць, а тым больш былыя вайскоўцы.

Прымаць удзел у такіх дэманстрацыях абавязак кажнага Беларуса, гэта малы, вельмі малы наш уклад у наш супольны фронт вызвольнага змаганьня, і бяз эмоцыі, а толькі зь любасьці і ўдзячнасьці да свае Бацькаўшчыны-Беларусі мы павінны быць там, дзе нешта робіцца на яе і нашага паняволенага народу карысьць.

І напэўна не эмоцыяй кіраваўся, прыкладам, кардынал Спэльман, які машыраваў у парадзе, а хрысьціянскай любасьцяй да тых мільёнаў паняволеных камунізмам народаў, у тым ліку і нашага беларускага народу.

І ці— эмоцыі шукалі тыя 80-цігадовыя ўдзельнікі паходу (а былі і такія сярод беларускае групы), якія з трудам пасьпявалі машыраваць за моладзяй, але

(Заканчэньне на 4-ай бачыне)

Група Беларускага Жаноцка га Згуртаваньня ў Нью Ёрку

Фота М. Казьлякоўскага

Група Згуртаваньня Беларускае Моладзі ў Нью Ёрку

Фота М. Казьлякоўскага

Ф. Кушаль

БІТВА ПАД ГРУНВАЛЬДАМ

Сёлета ўлетку прыпадаюць 550 ўгодкі бітвы пад Грунвальдам, якая адбылася 15-га ліпеня 1410 году. У гэтай біцьве злучаныя арміі Вялікага Княства Літоўскага пад камандаю вялікага князя Вітаўта й арміі польскай пад камандай караля Уладыслава Ягайлы 15-га ліпеня 1410 году разьбілі пад мясцовасьцяй Грунвальдам крыжацкую армію, вызваліўшы аж на 500 год Усходнюю Эўропу ад пагрозы нямецкае экспансіі. Дзеля таго, што ў згаданай біцьве нашыя прадзеды, якія складалі асноўнае жыхарства Вялікага Княства Літоўскага, адыйгралі ролю ці ня большую, чымся Палякі, да рэчы будзе прыгадаць з нагоды гэтых угодкаў беларускаму грамадзтву Грунвальдзкую бітву, як адну з выдатных падзеяў нашае слаўнае мінуласьці.

Кароткія весткі аб Крыжацкім Ордэне

Крыжацкі Ордэн рыцараў-манахаў быў арганізаваны Немцамі ў 1189 годзе дзеля абароны Ерузалімскага каралеўства ад арабскага наступу. Калі, пасьля даўгога й цяжкога змаганьня, Ерузалімскае каралеўства было ўсё-ж апанаванае Арабамі, усе рыцарскія законы, што баранілі сьвятых мясьцінаў, у тым ліку й Крыжацкі Ордэн, поўная назва якога была «Тэўтонскі Ордэн імя Багародзіцы Ерузалімскай», згубілі сэнс свайго йснаваньня. У 1210 годзе вялікім містрам Тэўтонскага Ордэну стаўся Гэрман фон Зальца, выдатны арганізатар, палітык і дыплямат. Вось ён і зьвярнуў увагу на ўсходняе ўзьбярэжжа Балтыцкага мора, дзе жылі ўсьцяж яшчэ паганскія балтыцкія плямёны Прусы, Жамойць, Аўкштота ды інш. Атрымаўшы згоду тагачаснага Папы Рымскага на перасяленьне Тэўтонскага Ордэну ў Прускую зямлю й згоду Мазавецкага князя Канрада, які непасярэдня мяжаваўся з Прусамі, Тэўтонскі Ордэн, на чале зь вялікім містрам фон Зальца, прыбыў у 1229 годзе ў Хэлмшчызну на Памор і, вызначаную яму дзеля першага пасяленьня князем Канрадам.

Польскія ўдзельныя князі й біскупствы гасьцінна прынялі рыцараў-манахаў, якія баранілі Гасподняга Гробу ад няверных і далі ім усялякую дапамогу. Ордэн пачаў багацець і расьці, папаўняючы свае шэрагі рыцарствам, што прыбывала ў Хэлмншчыну зь іншых краінаў, а перадусім зь Нямеччыны. Неўзабаве Ордэн гэтак памацнеў, што пачаў наступ на Прусаў і, ня гледзячы на іхны супраціў, зваяваў прускія землі на працягу пяцідзесяцёх год. Прусы былі сілком ахрышчаныя, прычым хрысьціянства накідалася ім у нямецкай форме. Тыя-ж зь іх, што былі асабліва ўпорыстыя, вынішчаліся фізычна. Здабываныя Ордэнам год па годзе прускія прасторы каляніzаваліся сялянамі й мяшчанамі, прывожанымі зь Нямеччыны. Да сярэдзіны 14-га стогдзьдзя на прасторы Прусіі было ўжо 1 400 вёскаў, заселеных Немцамі й зьнемчанымі Прусамі, ды 93 гарады зь нямецкім мяшчанствам. Гэткім чынам, у Прусіі паўстала нямецкая дзяржава, якая кіравалася манахамі-рыцарамі, папулярна званымі «Крыжакамі» з тае прычыны, што яны апраналіся ў белыя плашчы з нашытымі на іх вялікімі чорнымі крыжамі. На сваю сталіцу Крыжакі збудавалі моцную цьвярдыню Марыенбург, пераназваную пасьлей Мальборкам.

Паводля свае нутранае арганізацыі, Крыжацкі Ордэн дзяліўся на тры групы. Першая — складалася з прадстаўнікоў арыстакратычных радоў, што зваліся «братамі-рыцарамі». Яны займалі камандныя становішчы ў войску й вышэйшыя пасады ў адміністрацыі Ордэну. Другую групу складалі «браты-сьвятары», якія выконвалі ў Ордэне сьвятарскія абавязкі. Да трэйцяе групы належылі «браты-службоўнікі», якія выконвалі ніжэйшыя функцыі ў войску й абслугоўвалі братоў-рыцараў. Усе браты, што належылі да згаданых трох групаў, былі манахамі й не маглі жаніцца. На чале Ордэну стаяў вялікі містр, які выбіраўся на ўсё жыцьцё генэральнай капітулай Ордэну й заслужанымі братамі-рыцарамі. Выбраны капітулай вялікі містр зацьвярджаўся Папам Рымскім і імпэратавам Сьв. Рымскае Імпэрыі. Заступнікам вялікага містра быў вялікі комтур. Вялікі містр быў галавою дзяржавы й галоўным камандуючым узброеных сілаў Ордэну. Пры вялікім містру быў цэлы штаб рыцараў, якія выконвалі тыя-ж дзяржаўныя функцыі, што выконваюцца пры кажным заходня-эўрапэйскім манарху. Паводля адміністрацыйнага падзелу, крыжацкая дзяржава дзялілася на акругі, якія называліся камтурыямі На чале камтурыяў стаялі комтуры, якія былі адміністрацыйнымі кіраўнікамі сваіх камтурыяў, а ў выпадку вайны — і камандзерамі войска гэтых камтурыяў.

Крыжацкае войска было найлепш арганізаваным і дысцыплінаваным войскам у ўсёй тагачаснай Эўропе.

Яшчэ перад перасяленьнем Крыжацкага Ордэну ў прускія землі, у Нямеччыне быў арганізаваны біскупам Альбэртам Ордэн манахаў-рыцараў, названых «Мечаносцамі», з мэтай распаўсюджваньня хрысьціянства на ўсходзе Эўропы. У 1202 годзе Мечаносцы высадзіліся на ўсходнім беразе Балтыцкага мора ў Лівоніі (сяньняшняя Лацьвія), заснавалі цьвярдыню Рыгу, як сваю выпадовую базу, і пачалі заваёўваць паганскія балцкія плямёны Ліваў, Кураў ды інш., наварачваючы іх у хрысьціянства. Падтрымоўваны нямецкімі дзейнікамі, Ордэн Мечаносцаў хутка зваяваў усходняе ўзьбярэжжа Балтыку да Фінскае затокі й пачаў нападаць на землі Наўгародзкае рэспублікі. Папулярна, Ордэн Мечаносцаў зваўся «Лівонскім», таму далей у гэтым артыкуле, я й буду называць яго Лівонскім Ордэнам.

Дзеля таго, што й Крыжацкі й Лівонскі Ордэны былі, паводля свайго складу, чыста нямецкія й палітыка іхная была аднолькава пранямецкая, дык у інтарэсах гэтае палітыкі было задзіночаньне згаданых Ордэнаў у вадну дзяржаву. Адылі, на перашкодзе гэтаму стаяла Вялікае Княства Літоўскае, заходнія землі якога сягалі Балтыцкага мора й убівалі клін між уладаньнямі двух Ордэнаў. Таму, Крыжакі й займелі сваёю мэтаю зламаць магутнасьць Вялікага Княства Літоўскага дзеля зьліцьця ў вадно гаспадарства зь Лівонцамі.

Напады Крыжакоў на Вялікае Княства Літоўскае пачаліся яшчэ за часоў княжаньня ў Ліцьве Мяндоўга. Гэтак званыя «місыйныя рэйды» Крыжакоў, урываліся ў межы Вялікага Княства Літоўскага, нібы дзеля таго, каб наварачваць у хрысьціянства паганскае жыхарства Жамойці й Аўкштоты, і сягалі ці раз Полацку й Віцебску, дзе жыхарства ўжо было хрысьціянскае, і проста рабавалі й нішчылі яго. Вялікія літоўскія князі змагаліся з гэткімі крыжацкімі «рэйзамі» і ня толькі нішчылі іх, але часта разьбівалі цэлыя крыжацкія арміі. Прыкладам, у 1320 годзе вялікі князь Гэдымін, на чале арміі Вялікага Княства Літоўскага, цалкам зьнішчыў вялікую крыжацкую армію паміж вазёрамі Займіла й Акмяны, прычым крыжацкі містр Гэнрых дэ Плоцк паў на полі бітвы. Гэтая параза крыжацкае арміі, блізу роўная паразе пад Грунвальдам, была дакананая сіламі аднаго Вялікага Княства Літоўскага.

Аднак, дзякуючы спрытнай, манлівай прапагандзе Крыжакоў з Заходняй Эўропы да іх усьцяж прыбывалі новыя рыцары — «распаўсюджваць хрысьціянства сярод паганаў», як навонкі называлі сваю брутальную заваявальную акцыю Крыжакі, і крыжацкая армія кажны раз неўзабаве папаўнялася й адраджалася нанова.

Далей будзе

Зь беларускага жыцьця

У Беларускім Інстытуце Навукі і Мастацтва

Выданьне чароднае кнігі часапісу Інстытуту

На навуковым паседжаньні Інстытуту 13-га лютага сёлета пастаноўлена пачаць зьбіраньне матар'ялаў і грошаў на чародную кнігу літаратурна-мастацка-навуковага часапісу Інстыту «Конадні». Для зрэалізаваньня гэтага сябры БІНіМ, што былі на паседжаньні, забавязаліся сплаціць сяброўскія складкі за мінулыя й сёлетнія гады (па пяць даляраў у год) і аднαчасна скласьці аднаразовую ахвяру на выдавецтва Інстытуту ў вышыні 20 даляраў.

У выніку гэтай пастановы й складак ды ахвяраў, што ўжо надыйшлі, паўстала магчымасьць выданьня чароднае кнігі часапісу «Конадні», якая выйдзе яшчэ сёлета, як гадавік, і будзе друкавацца ў Нью-Ёрку. У сувязі з гэтым Управа БІНіМ заклікае ўсіх сяброў дасылаць на адрыс Управы свае працы й творы, прызначаныя да друку ў часапісе.

Адначасна Управа Інстытуту зварачаецца да ўсіх сяброў, што яшчэ не сплацілі сяброўскія складкі за мінулыя й сёлстні гады, зрабіць гэта цяпер ды разам скласьці ў меру магчымасьці, згодна з пастановаю на паседжаньні Інстытуту, аднаразовую ахвяру на выдавецтва БІНіМ, каб гэтым прысьпешыць справу выданьня гадавіка Інстытуту. Грошы трэба слаць на адрыс скарбніка БІНіМ, сп. інж. Міколу Гарошку. Ягоны адрыс:

Mr. Nicholas Horoshko,
60—14, 56 Ave.
Maspeth 78, L. I., N. Y.

Збор твораў Алеся Гаруна

У сувязі з саракавымі ўгодкамі сьмерці пісьменьніка Алеся Гаруна, што прыпадаюць 28 ліпеня сёлета, на паседжаньні Інстытуту пастаноўлена пачаць рыхтаваньне да друку збор ягоных твораў. Гэта асабліва важна дзеля таго, што творы Гаруна забароненыя ў СССР і ня друкуюцца ўжо ад гадоў трыццацёх, ад пачатку перасьледу й нішчэньня беларускае культуры ў Савецкім Саюзе.

Ужо Інстытут пачаў камплектаваньне твораў Гаруна. Зробленыя фатакопіі з зборніка ягоных вершаў «Матчын дар» і некаторых вершаваных і празаічных твораў, што не ўвайшлі ў гэты зборнік. Справа рэдагаваньня зборніка даручаная праф. А. Адамовічу, а ягонае выданьне згадзілася ўзяць на сябе Выдавецтва «Бацькаўшчына» ў Мюнхэне. Ідзе адначасна шуканьне твораў Гаруна, якіх няма ў Нью-Ёрку, як апавяданьне «Перо й Калюмбіна», ягоныя драматычныя творы ды некаторыя вершы. Управа гэтым просіць сяброў, што ведаюць, дзе гэтыя творы можна знайсьці, паведаміць пра гэта Інстытут.

Беларуска-ангельскі слоўнік

На паседжаньні Інстытуту 13-га лютала сёл. пастаноўлена таксама пачаць складаньне ангельска-беларускага й беларуска-ангельскага слоўніка. Да гэтай мэты пакліканая камісія ў складзе праф. Адамовіча, др. В. Кіпеля й др. В. Тумаша. Камісія сваю дарыхтавальную працу ўжо закончыла й складаньне слоўніка пачалося. Слоўнік мае абыймаць больш за 50 000 словаў і складаецца з тарнаваньнем адмыслова апрацаванае транскрыпцыі ангельскіх словаў кірылічнымі літарамі. Праца над слоўнікам мае быць скончаная каля канца 1961 году. Сябры, якія жадалі-б узяць удзел у працы над укладаньнем слоўніка, павінны зварачацца па інфармацыі да сябры камісіі др. В. Кіпеля. Ягоны адрыс:

Dr. V. Kipiel
68 Strong Street,
Wallington, N. Y.

✶

У Кліўлендзе

14-га травеня Кліўлендзкі Аддзел ЗБМА ладзіў вечарынку. Як заўсёды, на вечарынцы было шмат гасьцей, а асабліва ўкраінскае моладзі. Таксама прыехалі госьці в Дэтройту й Лёндану, Канада. Падчас вечарыны была разыграная лятарэя. Вечар прайшоў вельмі ўдала й весела. Сьпявачка Іра Каляда пад аркестру прасьпявала некалькі танцаў. Шчырая падзяка належыцца для Жаночага Згуртаваньня за буфэт, а таксама ўсім тым, хто дапамог у арганізаваньні й правядзеньні вечару.

✶

Ужо колькі год Кліўлендзкі Аддзел ЗБМА выдае калядныя павіншавальныя карткі, але ёсьць цяжкасьці падабраньня з амэрыканскіх адпаведныя для нас малюнкі. Кажны хоча бачыць на картцы беларускае на калядную тэму. Таму кіраўніцтва пастанавіла зьвярнуцца на нашых мастакоў і ўсіх, хто можа маляваць, каб дапамаглі ў гэтай справе. Асабіста да кажнага зьвяртацца мы ня маем мажлівасьці, а просім адгукнуцца на гэты зварот. Малюнкі павінны быць разьмерам паштоўкі і мець нешта супольнае з Калядамі. Таксама не каляровыя. Могуць быць у двух калёрах, але на кажны колер асобны малюнак чорнага колеру, каб можна было зрабіць клішэ да друку. Малюнкі могуць быць такія: калядоўшчыкі ў хаце ці на сяле, куцьця за сталом, ялінка й дзеці, дзеці зімой на сьнягу ці лёдзе й г. д. Такія малюнкі можна будзе ўжыць у альбом, які кіраўніцтва падрыхтоўвае для музэю народнага мастацтва эмігрантаў.

✶

Аркестра беларускае школкі

Акрамя аркестры «Палесься» між школьнаю моладзьдзю былі музыканты таксама й навет ня раз падыгрывалі сваім сябром да танцу пры выступах. Цяпер сп. К. Кіслы зарганізаваў іх і вучыць іншых на струнных інструмэнтах. Ужо аркестра налічвае каля 10-ці юначак і юнакоў. Сп. К. Кісламу належыцца за гэта вялікая падзяка, а таксама й за іншыя дапамогі моладзі.

✶

22-га травеня агульнымі сіламі беларускае калёніі ў Кліўлендзе быў наладжаны банкет для харыстых і дэрыгента сп. К. Кіслага, якога якраз у гэты дзень прыпаў дзень народзінаў. Банкет распачаўся а 1-ай гадз. папаўдні ў сьвятліцы Беларускага Дому. Сп. К. Кісламу харыстыя даручылі падарак. З прамовамі выступалі: Ул. Літвінка — адміністратар хору, М. Гумен — старшыня Царкоўнае Рады, Ул. Дунец — кіраўнік моладзі, а таксама сам дырыгент. Усе падкрэсьлівалі вялікае значаньне хору, як у Царкве, гэтак і ў сьвецкім жыцьці, а таксама ахвярную працу дырыгента сп. К. Кіслага. Тут ёсьць два хоры: хор царкоўны й хор моладзі, але той самы дырыгент і амаль усе тыя самыя харыстыя. Дырыгент з свайго боку заклікаў моладзь і старэйшых, каб прыймалі ўдзел у хору, бо хор колькасна невялікі. Харыстыя й госьці сьпявалі песьні народныя і патрыятычныя. Час прайшоў вельмі прыемна для ўсіх.

Ул. Д.

✶

БАГДАНОВІЧАВАЯ ГАДАВІНА Ў ЛОС АНДЖЭЛЕС

У нядзелю 22 травеня г. г. беларуская калёнія ў Лос Анжэлесе адзначыла 43 угодкі сьмерці нашага песьняра Максіма Багдановіча. Прывітаў прысутных і адчыніў Акадэмію Старшыня мясцовага Аддзелу БАЗА.

Рэфэрат аб жыцьці і творчасьці Максіма Багдановіча прачытала Сп. Кацярына В., а. Сп. Фаня Кананові чпрачытала «Апокрыф».

Пасьля Акадэміі, пры шклянцы гарбаты, сьпяваліся песьні на словы паэты М. Багдановіча. Паважна і ў добрым сяброўскім настрою закончылі Беларусы дзень, прысьвечаны памяці нашага выдатнага паэты.

Прысутны

ПАРАД ЛЯЯЛЬНАСЬЦІ

(Заканчэньне з 3-яй бач.)

шлі, каб выканаць свой абавязак перад бацькаўшчынай і каб выказаць сваю ляяльнасьць да гэтае свабоднае краіны, якая нас выгнанцаў прытуліла і не забараняе, а, наадварот, заахвочвае любіць шанаваць і змагацца за сваю далёкую бацькаўшчыну Беларусь і знаёміць сьвет з нашай праблемай, з нашай крыўдай.

І гэта вельмі добра, што не так і шмат з паміж нас перастала цікавіцца весь такім парадам-дэманстрацыяй і не прыняло удзелу ў гэтым парадзе. Дзякаваць Богу мы старэйшыя маем ужо нашу зьмену — нашу моладзь і дзяцей, якія так прыгожа й годна рэпрэзэнтавалі на гэтым Парадзе Беларусь і будуць рэпрэзэнтаваць яе й на будучыню.

З. Ст.

Аб сумленнасьці навуковых досьледаў

(Працяг з бач. 1)

крові, каб прамоўчыць апошні сказ Эцюду, у якім Палуян гаворыць, аб чым гэта крычыць ён нівам, лясом і балотам, пацуранным вёскам і пакрыўджаным сыном. А ці кажыць ён вось што «Зь вялікім сьвятам віншую! Зь вялікім сьвятам. Вялікі беларускі народзе! Хрыстос Уваскрос!»

Вось вам, як ў выніку адпаведнай марксыстаўскай ампутацыі і інтэрпратацыі твору, ён з глыбока рэлігійнага й беларускага нацыянальна-патрыятычнага ператварыўся ў нейкі рэвалюцыйны заклік неазначанага характару, каб яго можна было прадставіць як заклік да бальшавіцкай рэвалюцыі, да чаго зусім нядвузначна імкнуліся аўтары артыкулу. Ці можна тут гаварыць хоць-бы аб цені нейкай «сумленнасьці»?

Што-ж тычыцца таго, што Сяргей Палуян быў за «дружбу паміж народамі», дык, будучы парадачным чалавекам і патрыётам свае паняволенае Бацькаўшчыны, ён, як і кажны іншы парадачны чалавек, інакшым быць і ня мог. Яго асабіста шмат лучыла з Украінай, ён цікавіўся лёсам іншых падбітых народаў царскай імпэрыі, ён, напэўна, ня быў ворагам і расейскага ці польскага народу. Але фактам зьяўляецца й тое, што ён рашуча асуджаў гвалтоўнае накідваньне беларускаму народу чужой культуры, асуджаў тое, што Масква й сяньня праводзіць на нашай бацькаўшчыне. У тым-жа «Вялікодным эцюдзе» Палуян, між іншага, прыгадваў свайму народу: «Боцатам чужой культуры зьвільжвалі твае сьпечаныя смагай сьвятла вусны. Лепшых тваіх сыноў адрывалі ад цябе, прымушалі іх зрабіцца зраднікамі… Іх няма з табой! З самага малку адрывалі ад роднай глебы, атрушілі здрадай. Ты цярпеў мукі, але ня ўмёр. Глыбока, глыбока ты хаваў сваю душу. Хрыстос быў з табой у тваіх муках, і ён разам з табой цярпеў іх…»

…Зьвільжвалі, і далей зьвільжваюць. Але, хутчэй рак сьвісьне, чымся сяньня, пры хвалёнай «перадавой савецкай дэмакратыі», Ларчанка ці яму падобны зможа крыкнуць ці прамовіць да свайго народу так, як Купала, Колас ці Палуян маглі крычэць і прамаўляць навет пры маскоўскіх дэспатах-царох. Калі-б ён сяньня адважыўся гэта зрабіць, ён ведае, дзе-б ён апынуўся. Ён ведае, што цяперашнія крамлёўскія валадары царскіх дэспатаў далёка апярэдзілі. Таму, крыўлячы душой, і гандлюючы сумленьнем навукоўца ён і іграе зь імі ў дудку, каб захаваць свае высокія становішчы.

М. Кручкоўскі

Дакуманты аб раньнім хрысьціянстве

У 1947-м годзе ў Палестыне, каля берагу Мёртвага мора здарылася падзея, якія вельмі рэдка здараюцца ў гісторыі архэалёгіі: нейкі Араб-бэдуін зусім прыпадкова знайшоў у пячоры цэлую калекцыю старажытных скруткаў, сьпісаных незразумелымі для яго знакамі. Знаходка ўсхвалявала архэалёгаў і гісторыкаў ува ўсім сьвеце, а гэтае хваляваньне яшчэ больш павялічылася, калі праз чатыры гады ў такіх пячорах былі знойдзеныя такія самыя скруткі, а пасьля — руіны будынкаў, судзьдзе, манэты, мэбля… Найлепшыя ўнівэрсытэты паслалі ў Палестыну экспэдыцыі спэцыялістых, якія пачалі расшыфроўваць знойдзеныя тэксты, а таксама вывучаць руіны. Цяпер ужо аб знаходках на беразе Мёртвага мора напісана сотні навуковых працаў, а колькасьць іх увесь час павялічаецца. Што-ж гэта за адкрыцьцё? У чым ягонае адмысловае значаньне,

Навукоўцы аднагалосны ў сваім адказе: у пячорах каля Мёртвага мора знойдзеныя рукопісы старажытнай жыдоўскай сэкты Ясеяў, якая існавала якраз у тую эпоху, калі нараджалася і пачынала пашырацца хрысьціянства. А раскапаныя будынкі, гэта — рэшткі галоўнага цэнтру гэтай сэкты, якая зьяўлялася нечым накшталт манаскай абшчыны. Цікавасьць знаходак у тым, што яны кідаюць новае сьвятло на тую эпоху й тую грамадзкасьць, у якіх нараджалася хрысьціянства. Можна быць веруючым або няверуючым, але ў вабодвух выпадках нельга запярэчваць таму, што хрысьціянства адыграла вялізарную ролю ў гісторыі чалавецтва. І таму ўсё тое, што так або інакш можа дапамагчы у вывучэньні гісторыі хрысьціянства, пэўна-ж, мае першараднае значаньне. Тым больш, што той факт, што ня шмат засталося старажытных хрысьціянскіх помнікаў, даваў змогу тым, хто абавязкова хацеў «выкрываць» хрысьціянства, цьвердзіць аб нягістарычнасьці, легендарнасьці эвангелічнага апавяданьня, неправдападобнасьці шмат якіх апісаньняў і падрабязнасьцяў з жыцьця Хрыста. Гаворачы прасьцей, Эвангельле называлі выдумкай, якая ня мае карэньняў у гісторыі. А вось тэксты, знойдзеныя ў 1947-ым годзе, апісваюць тое асяродзьдзе, зь якога выйшлі першыя пасьлядоўнікі Хрыста, тыя часы, калі першы раз пачулася прапаведзь Эвангэльля; яны падкладваюць сур'ёзныя гістарычныя фундаманты пад тоє, аб чым гаворыць Эвангельле.

Перш за ўсё, гэтыя тэксты паказваюць нам тыя плыні ў юудэйстве першага стагодзьдзя, аб якіх мы ведаем мала. Гэта людзі, ахопленыя патасам маральнага ачышчэньня, праўды, справядлівасьці, адухаўленьня жыцьця. Ёсьць усе падставы прыпушчаць, што якраз із гэтай плыні і выйшлі першыя Апосталы Хрыста, якія ўспрынялі Ягоную Навуку аб Валадарстве Божым, як новым жыцьці, заснаваным на любові, свабодзе й братэрстве.

Далей дакуманты, знойдзены ля берагу Мёртвага мора, выразна гавораць, адкуль раньняе хрысьціянства ўзяло прынцыпы сваёй арганізацыі: і тут і там сустракаем групу з **12-ці** чалавек, якая ачольвае абшчыну і дух свабоднай, любоўнай паслухмянасьці. Галоўнымі абрадамі Ясеяў было абмываньне ў вадзе — сымбаль ачышчэньня й абнаўленьня, і рэлігійная супольная вячэра — сымбаль братэрства й любові. Абодвы гэтыя абрады былі першым узорам хрысьціянскага Хрышчэньня й супольнай вячэры любові, гэта значыць пераламеньне хлеба. Чытаючы гэтыя дакуманты, мы бачым, як арганічна разьвівалася хрысьціянства зь гістарычных умоваў таго часу, як **адказвала** на пытаньні, якія запраўды трывожылі людзей. Дакуманты Мёртвага мора ўводзяць нас у цэлы рэлігійны сьвет — надзвычай багаты й цікавы. І ўваходзячы ў яго, мы пераконваемся, як глыбокае й шчырае было чаканьне людзей на тую навуку аб чалавеку, аб ягонай сутнасьці й пакліканьні, якое знайшло сваё адлюстраваньне ў Эвангельлі.

Фонд набыцьця помніка

Зьмяшчаючы ніжэй лісту № 8 ахвяраў на помнік на магілу сьв. пам. Д-ра А. Орсы, Камітэт шчыра дзякуе ўсім ахвярадаўцам за складзеныя ахвяры.

Ліста № 8.

(Ахвяры ад былых супрацоўнікаў і вучняў памёрлага)

1. Прэзыдэнт Рады БНР М. Абрамчык 10 дал.
2. Кастусь Вайцяхоўскі 10 "
3. Л. С. 10 "
4. М. Куліковіч 10 "
5. З. Смаршчок-Жэлязоўская 10 "
6. З. Станкевіч 10 "

Усяго разам па лісьце № 8 60 дал.
Папярэдна паступіла («Бацькаўшчына» з дня 8-га травеня 1960 г.) — 799 дал. 59 ц.
Усяго разам 859 дал. 59 ц.

Тыя калегі, якія яшчэ ня склалі ахвяраў на помнік свайму быламу настаўніку, а таксама сябры й супрацоўнікі памёрлага, якія хацелі-б дапамагчы ў гэтай справе, могуць зрабіць гэта пераслаўшы грошы на адрыс скарбніка.

Michael Ragula
385 Alabama Ave., Brooklyn 7, N. J. USA
Камітэт Набыцьця Помніка на магілу сьв. пам. Д-ра А. Орсы ў Нью Ёрку
М. Рагуля, скарбнік

Весткі з Эўрапэйскага Інстытуту

(Узгадаваньня моладзі эўрапэйскіх уцекачоў)

Каб адзначыць сваё заснаваньне, «Эўрапэйскі Інстытут» выдаў адмысловыя значкі, даход зь якіх мае пайсьці на арганізаваньне яшчэ сёлета вялікага летняга лягеру для моладзі ўцекачоў ля Штарнбэргу ў Баварыі.

Нямецкія ўлады ўжо ў 1959 г. зьмянілі свае дырэктывы што да падтрымкі летніх лягераў (Фрайцайтэн) уцякацкае моладзі г. зн. «Бундэс'югэндплянам». Цяпер тыя летнія лягеры, якіх галоўным заданьнем ня ёсьць улучэньне ў гаспадарскае й сацыяльнае жыцьцё Зах. Нямеччыны, не дастаюць дзяржаўнае дапамогі.

Нашая моладзь найбольш пакрыўджаная законам, паводля якога дапамозе пры арганізацыі летніх лягераў не падлягае тая моладзь, якая прыбыла ў Зах. Нямеччыну або ў Зах. Бэрлін перад 1 студнем 1955.

Паміма гэтых цяжкасьцяў, «Эўрапэйскі Інстытут» хоча даць нашай уцякацкай моладзі магчымасьць скарыстаць з тае радасьці й асьвяжэньня, якія можа даць толькі атмасфэра добра паложанага і фахова ведзенага летняга лягеру.

Летні лягер, ведзены паводля дырэктываў «Эўрапэйскага Інстытуту» — гэта ня толькі месца асьвяжэньня, але таксама найлепшы спосаб дапоўніць узгадаваньне й вышкаленьне моладзі, якое вядзецца на працягу школьнага году, часта ў поўным адлучэньні ад роднае мовы й грамадзтва.

Летні лягер дае дзецям і моладзі натуральнае асяродзьдзе для ўдасканаленьня роднае мовы, знаёміць іх з багацьцем песьняў, музыкі й мастацтва свае бацькаўшчыны, а таксама зь гісторыяй і культурным укладам свайго народу ў грамадзтва ўсіх народаў Эўропы.

Доля ўцякацкай моладзі ў Эўропе залежыць ад сумленьня й пачуцьця адказнасьці эўрапэйскай эміграцыі перад сваім народам і гісторыяй!

Памажэце, пакуль яшчэ час! Парапагацыя значкоў «Эўрапэйскага Інстытуту» — гэта найменшая ахвяра!

За «Эўрапэйскі Інстытут» — Інстытут узгадаваньня моладзі эўрапэйскіх уцекачоў

Ю. Станкевіч, сакратар

Просім зварачацца на адрыс:
„European Institute"
Institut for the Education of the European Refugee Youth
P. O. Box 1973
General Post Office, New York, N. Y. USA

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd., London, S. W. 6.

АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St, Croydon, N. S. W.
Mr. A. Maroz, 109 Morrison Rd., Midland Junction, W. A.
Mr. M. Nikan, 14 Steel St., Spotswood—Melbourne, Vic.
Mr. W. Akavity, 80 Tapley Hill Rd., Royal Park, S. A.

БРАЗЫЛІЯ:
Mr. C. Cimafiejčyk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba — Parana.

ЗЛУЧАНЫЯ ШТАТЫ:
Mrs. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave., Chicago 47, Ill.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave., Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:
Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave., Toronto, Ont.

ФРАНЦЫЯ:
Union des Travailleurs Biélorussiens en France, 26, rue de Montholon, Paris 9.
Mr. W. Kasztelan, 33 rue Kleber, Mouvaux (Nord).

БАЦЬКАЎШЧЫНА

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.
Выдавец: Уладзімер Бортнік
РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ